

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

הפסק בין תקיעות

(ל"ד ב') אמר רבי יוחנן: שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום, יצא.

תניא נמי הכי: שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום, יצא. מתשעה בני אדם כאחד (בבת אחת), לא יצא. תקיעה מזה, ותרועה מזה, יצא. ואפילו בסירוגין (בהפסקות), ואפילו כל היום כולו.

(ומקשה) ומי אמר רבי יוחנן הכי?! והאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוּצדק: בהלל ובמגילה, אם שהה (בסירוגין) כדי לגמור את כולה, חוזר לראש (והוא הדין בתקיעות שופר)!

(ומתרץ) לא קשיא, הא דידיה (יצא) הא דרביה.

(ומקשה) ודידיה לא?! והא רבי אבהו הוה שקיל ואזיל בתריה דרבי יוחנן, והוה קרי ק"ש. כי מטא (רבי אבהו) למבואות מטונפות, אישתיק. בתר דחליף, אמר ליה (רבי אבהו לרבי יוחנן): מהו לגמור (את הק"ש), מאחר שהיה הפסק בק"ש? אמר ליה (רבי יוחנן): אם שהית כדי לגמור את כולה, חוזר לראש!

(ומתרץ) הכי קאמר ליה (רבי יוחנן): לדידי לא סבירא לי (מה שהפסקת,⁴ ולא סבירא לי נמי דמשום שהה יהא צריך לחזור). לדידך דסבירא לך (ואתה חולק עלי בשתייהן²), אם שהית כדי לגמור את כולה, חוזר לראש.

שיטות הראשונים

שהה כדי לגמור את כולה: מסקנת הסוגיא, דלרבי יוחנן, שהייה כדי לגמור את כולה אינה פוסלת. והקשו **הראשונים** מהסוגיא במסכת **ברכות** (כ"ב ב'), גבי היה עומד בתפילה ומים שותתים על ברכיו, שפוסק עד שיכלו המים, וחוזר ומתפלל. ושם מסיק רב אשי דלכולי עלמא אם שהה כדי לגמור את כולה, חוזר לראש.

רוב הראשונים פסקו כרבי יוחנן. דעת **רי"ף** ו**רמב"ם**, שבתפילה בלחוד חוזר לראש, ומשום חומרא דתפילה.³ אבל בשאר מצוות, שהה כדי לגמור את כולה, אינו חוזר. דעת **השר מקוצי** ו**הרא"ש**, שיש חילוק בין שהיה מרצון (שאינן השהיה פוסלת), לשהיה מאונס.⁴ ו**רבינו יונה** כתב בשם **רבני צרפת**, דלעולם, אפילו בתפילה, חוזר למקום שפסק, ואין חילוק בין שיהוי מחמת אונס או לא. וכן דעת **בעל המאור** ו**רבינו יהודה**.⁵ ודעת **תוספות** שהלכה כרב אשי, ובכולם צריך לחזור כששהה

¹ דאית ליה לרבי יוחנן במסכת ברכות (כ"ד ב'): היה קורא קריאת שמע והגיע למבואות מטונפות, מניח ידו על פיו וקורא. רש"י. וביאר הריטב"א, שסובר רבי יוחנן שכשעובר במקום, ואין לו קביעות מקום, אין בו משום והיה מחניך קדוש.

² דכיון דקא בעית מהו לגומרה, מכלל דסבירא לך סירוגין מעכבי קרייה, ומבעיא לך בכמה הוי סירוגין. רש"י.

³ דתפילה רחמי, וצריך לעמוד באימה, כעומד לפני המלך. ראב"ד ורמב"ן.

⁴ ואלביא דשיטת השר מקוצי, נחלקו האחרונים האם גם מקרה בו נאנס להפסיק מסיבה חיצונית (כגון שבא שור כנגדו, או עקרב, או שפסק מחמת ליסטים), כלול בגדר אונס (היות שסוף סוף אינו יכול להתפלל), או רק כשגופו או המקום אינו ראוי. והמשנ"ב (קד,ה, ס"ק טז) הביא שתי הדעות, וכתב להכריע בשם המג"א והרבה אחרונים, שבתפילה גם אונס חיצוני מוגדר כאונס, וחוזר לראש (ומשום סיעת הראשונים הסוברים שבתפילה, גם בלא אונס, אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש). ובכל שאר הדברים (הלל, מגילה, ק"ש וכדו') לא נקרא אונס כי אם כשהאיש או המקום אינם ראויים.

⁵ ומשום שהבינו שהעיקר כמסקנת הגמרא בראש השנה שלא משנה כמה שהה, חוזר למקום שפסק. ולא חילקה בין תפילה לשאר דברים. והא דרב אשי במסכת ברכות, אין משם ראייה שכן סובר להלכה, עיי"ש (טעמים שונים בביאור הגמרא בברכות).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

כדי לגמור את כולה, אף בלא אונס. והשו"ע פסק כרי"ף ורמב"ם, והרמ"א פסק כשר מקוצי ורא"ש.⁶

הפסק שהיה כדי לגמור את כולה בין התקיעות: כתב רמב"ן, דאפילו למאן דסבר בתקיעות שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש, אינו פוסל אלא בתוך הבבא. ולהלכה, כתב הרמב"ם "שמע תקיעה אחת בשעה זו ושניה בשעה שניה - אפלו שנה כל היום פלו, הרי אלו מצטרפין, ויצא ידי חובתו."⁷ וכן פסק השו"ע ששהיה אינה פוסלת כלל בתקיעות.⁸

שמע תשע תקיעות כאחת: דעת רש"י שיצא.⁹ ודעת שאר ראשונים שלא יצא. רשב"א ביאר, מפני שאי אפשר לשמוע כולן יחד.¹⁰ תוספות, רמב"ן, רא"ש, ריטב"א, ור"ן ביארו, אע"ג דתרי קלי משתמע, לפי שלא שמעם על הסדר, ששמעם כולם מעורבות ביחד, ואנן בעינן תרועה באמצע ותקיעה לפניה ולאחריה, משא"כ בזו שאין התקיעה קודמת לתרועה ולא מאוחרת לה. וכן פסק השו"ע.¹¹

תקעו שלושה בבת אחת כל אחד ג' קולות: כתב ריטב"א, היכא שתקעו שלושה בני אדם כאחד, זה תש"ת וזה תר"ת וזה תשר"ת, וכן שלוש פעמים¹², יש אומרים שיצא ידי כולן,¹³ וכן דעת רב האי גאון. ויש אומרים שלא יצא אלא ידי אחת מהן.¹⁴ וסיים שראוי להחמיר.¹⁵

⁶ או"ח סה,א. מקורות: השר מקוצי (הו"ד בתוספות ברכות כ"ב ב', ד"ה אלא, וברא"ש ושאר ראשונים). רבינו יהודה (הו"ד בתוספות ברכות כ"ב ב', ד"ה אלא; מגילה י"ח ב', ד"ה נקוט; כן מבואר מסתימת הדברים, וכן כתב ביאור הגר"א, או"ח סה,א, ס"ק ד). תוספות (ראש השנה, ל"ד ב', ד"ה לדידי). רא"ש (ראש השנה ד"ג; ברכות גכג). רבינו יונה (יד א ברי"ף, ד"ה וכתב; טז א ברי"ף, ד"ה אבל). בעל המאור (ברכות, טו ב ברי"ף, ד"ה וזה שכתב). ראב"ד (הו"ד ברשב"א ברכות, כ"ג א', ד"ה אלא; רשב"א ל"ג א', ד"ה אמר רב יוסף; וכן הו"ד במאירי; וראה בהשגות על בעל המאור, טו ב ברי"ף). ריטב"א (ראש השנה ל"ד ב', ד"ה אמר רבי יוחנן). רשב"א (ברכות כ"ג א', ד"ה אלא). מאירי (ברכות כ"ב ב', ד"ה והיכן).

⁷ "והוא שישמע כל פבא מהן על סדרה, לא שישמע תרועה ואתריה שתי תקיעות או שתי תקיעות ואתריהן תרועה וכיוצא בזה."

⁸ או"ח תקפתב. וכתב המשנ"ב (ס"ק ו), בשם המג"א, דכל זה בששה ביניהם שלא מחמת אונס. הא בששה באונס, אם שהה אפילו רק כדי לגמור את כל הסדר, יחזור לראש אותו הסדר, לפי פסק הרמ"א (בס"י סה,א). ולעניין אם צריך לחזור ולברך (כששהה מחמת אונס כדי לגמור את כולה), עיין לעיל (ס"י סה) בביה"ל שיש בזה מחלוקת בין האחרונים (אמנם עיי"ש שהיינו רק במצוות דרבנן. אבל בשופר שהוא דאורייתא, לכולי עלמא יברך. וצ"ב. הערה ב'עוז והדר'). מקורות: רמב"ם (הל' שופר גה). רמב"ן (דרשה לר"ה, ד"ה וכן מה).

⁹ לפני כל הראשונים היתה הגירסה 'לא יצא'. ורש"י הקשה, דהא אוקימנא (כ"ז א') תרי קלי מתרי גברי משתמע; ותיקן הגירסה על פי התוספתא (ראה ב,יב). בה היה כתוב לפני רש"י: "מתשעה בני אדם כאחד, יצא, ואפילו בסירוגין, ואפילו כל היום כולו."

¹⁰ ואינו דומה להא דאמרינן בפירקין דלעיל דתרי קלי מתרי גברי בהלל ובמגלה ובתקיעה משתמע, דהתם הוא בשופר וחצוצרות בזמן ששניהם תוקעין או ששניהם מריעין, דמיגו דחביבא ליה, יהיב דעתיה ושמע חד מינייהו; אבל הכא שזה תוקע וזה מריע וזה תוקע, אי אפשר לשמוע כולן יחד. רשב"א (וביאורו השני כשאר ראשונים).

¹¹ או"ח תקפתב. מקורות: רי"ף (יא ב בדפיו). רא"ש (ס"י יג). תוספות (ל"ד ב', ד"ה מתשעה). רשב"א וריטב"א (ל"ד ב', ד"ה ה"ג). ר"ן (יא ב ברי"ף, ד"ה מתשעה).

¹² שתוקעין כאחד ואחר כך מריעין ואחר כך תוקעין, דאיכא תרועות באמצע, אלא שהיה שומע ג' תקיעות או ג' תרועות ביחד.

¹³ אם לא הפסיקו כולן בנשימה אלא ביחד, בענין שלא היה קול פסול מפסיק בין תקיעה לתרועה. דהא קיימא לן דתרי קלי משתמע, ואפשר לו לשומעין כולן כאחד. ריטב"א.

¹⁴ דכי אמרינן בתרתי קלא דמשתמע היינו שאין קול מצוה מתערב, אף על פי שיוצאין עמו קולות אחרים כגון שופר וחצוצרות, ועשרה שקראו במגילה בפרשה אחת, ששומע קול אחד מהם מכל מקום. אבל הקולות כולם אינם נשמעין יפה. ריטב"א. וסיים: וראוי להחמיר.

¹⁵ וכן הביא המשנ"ב (תקפתב, ס"ק יא) שתי הדעות (ובשעה"צ, ס"ק כב, כתב שכדעת רב האי נראה מכל הפוסקים שלא תירצו כרשב"א משום תרי קלי), וסיים שראוי להחמיר.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

שמע תשע תקיעות מתשעה בני אדם כאחד, לא יצא: דעת ריטב"א שלפחות ידי קול אחד יצא ידי חובת תקיעה. ודעת רמב"ם שלא יצא אפילו ידי אחת.¹⁶

הפסק נשימה בין התקיעות: דעת רבינו תם דשלושה שברים בנשימה אחת עבדין להו, דבמקום תרועה קיימי, אבל ג' שברים ותרועה דתשר"ת לא מסתברא, דגנוחי ויילולי בחדא נשימה לא עבדי אינשי.¹⁷ ודעת רמב"ן, רא"ש, וריטב"א, דתרועה היא, ואי אפשר להיות בה הפסק בשום פנים.¹⁸ והשו"ע הביא שתי הדעות בשם יש אומרים, וכתב שירא שמים יצא ידי כולם, ובתקיעות דמיושב יעשה בנשימה אחת, ובתקיעות דמעומד יעשה בב' נשימות. והרמ"א כתב שהמנהג הפשוט לעשות הכל בב' נשימות, ואין לשנות.¹⁹

תקע תר"ת בנשימה אחת: בירושלמי כתוב, תני, עשאן בנפיחה אחת, יצא. ורבינו ירוחם בשם הרא"ש כתב שלא יצא. והשו"ע סתם שיצא, ובשם יש מי שאומר, שלא יצא.²⁰

הפסק קול בין התקיעות: דעת ראב"ן, רמב"ן, ריב"א, רא"ש, וריטב"א, שהפסק קול בין תקיעה לתרועה, ולהיפך, פוסל.²¹ ונחלקו בסיעה זו - לראב"ן, רמב"ן וריטב"א, הפסק קול פוסל דוקא בהפסק בתוך הבבא. ולריב"א ורבינו יואל הלוי, אף בין בבא לבבא. ודעת רבינו תם, רז"ה, וראב"ד שהפסק קול אינו פוסל, ודינו כשהייה סתם, כדין שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא. והשו"ע פסק כראב"ן ורמב"ן.²²

¹⁶ והמאירי הביא דברי הרמב"ם, וכתב עליו שהוא תימה (וראה שער הציון, תקפת, ס"ק יט, שדן בטעמו, ור' זכרון תרועה, לרב יצחק שילת, עמ' 555). ולעניין דינא, הבי"ב הביא רק דעת הרמב"ם, ולא הביא מי שחולק. ואילו המשנ"ב (תקפת, ג, ס"ק ט) הביא הדעות. וכתב (שעה"צ ס"ק יז) שהפרי חדש הסכים לדעת ריטב"א. מקורות: ר' לעיל. רמב"ם (הל' שופר ג, ו).

¹⁷ ונחלקו בבאיור דברי רבינו תם, דעת הב"י (תקצ, ד, ד"ה ונראה להנהיג) שהצורך בהפסק נשימה היינו לכתחלה, אבל בדיעבד ודאי יצא אם עשאן בנשימה אחת. ודעת תרומת הדשן (ס' קמב) שלשיטת רבינו תם, גם בדיעבד אין יוצאים בלא הפסק.

¹⁸ ועל טענת רבינו תם, כתב ריטב"א: דאורחא דאיניש כד מיתרע ביה מילתא גנוחי וילולי בזה אחר זה בנשימה אחת. אבל הרא"ש כתב: ושברים ותרועה יש לעשות בנשימה אחת משום דילמא גנוחי גנח וילולי ליל והכל תרועה אחת הן. ואע"פ שאין דרך האדם לגנוח וילולי בנשימה אחת, מכל מקום תרועה היא גנוחי וילולי ובעינן שתהא התרועה כאחת בלא הפסק.

¹⁹ או"ח תקצ, ד. הגר"א בבאורו (ס"ק יג) ביאר שהדעה הראשונה היא שצריך לעשות השברים תרועה בשתי נשימות, כרבינו תם, וכהבנת המאירי והטור. היש אומרים השני הוא דעת הרמב"ן וסיעתו.

וכתב בשעה"צ (ס"ק יח) שב"חיי אדם' השמיט מה שכתב הרמ"א דהמנהג הפשוט לעשות הכל בשתי נשימות, דבאמת הכרעת השו"ע טובה מאד, דבזה אנו יוצאין ידי כל הדעות, וגם דדעת הב"י דאפילו לדעת ר"ת אם עשאן בנשימה אחת יצא, ואם כן אם נעשה בנשימה אחת יותר טוב לצאת ידי הדין.

²⁰ או"ח תקצ, ה. ובביאור הגר"א (ס"ק טו-טז) הכריע כדעה ראשונה. וכתב שכן משמע בבבלי, ראש השנה, כ"ח א'. דאיתא התם, למימרא דסבר רבה שמע סוף תקיעה בלא תחילת תקיעה יצא, וממילא תחילת תקיעה בלא סוף תקיעה יצא, תא שמא תקע בראשונה ומשך בשניה כשתיים אין בידו אלא אחת, ואמאי, תסלק לה בתרתי! פסוקי תקיעתא מהדדי לא פסקינן. הרי שהגמרא סברה שאף שתקע הכל בנשימה אחת, יש לחשוב זאת לשתי תקיעות. ודחיית הגמרא היא דוקא בתקיעה, שאין ניכר לפי שאין שיעור לתקיעה. אבל בתקיעה ותרועה דניכר, סלקי לכל אחד, אף שעשאם בנשימה אחת. וכן פסק המשנ"ב (ס"ק כב). מקורות: רא"ש (בס"י י' כתב כן בתחילה, ואח"כ כתב שבירושלמי לא משמע הכי). רבינו ירוחם (תולדות אדם וחווה, נתיב ו, ח"ב).

²¹ מדאמרינן, אתקין רבי אבהו בקסרי וכו', מספקא ליה, וכו', ודלמא ילולי הוה, וקא מפסיק שלשה שברים בין תרועה לתקיעה, וכו', ודלמא גנוחי הוה, וקא מפסקא תרועה בין שברים לתקיעה! וכן הביאו רשב"א ור"ן דברי הרמב"ן, ואף שדחו דבריו, כתבו שיש לחוש ולהחמיר כדבריו.

²² או"ח תקצ, ט. אמנם צ"ב שכן לעיל מיניה (או"ח תקפת, ב) כתב השו"ע רק בשם יש אומרים שהפסק קול פוסל. ומצאתי שהעיר בזה הביה"ל (תקפת ד"ה ויש), בביה"ל (תקפת, ב) שכתב: כתב זה בלשון 'יש אומרים', משום דרבינו תם וכן בעל המאור פליגי על זה. אמנם קשה, שהרי המחבר בעצמו (תקצ, ז-ח) סתם להחמיר ולא הביא שום דעה החולקת! ואפילו בתרועה אחר תרועה דקילא

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

השח בין התקיעות: דעת רי"ף בשם תשובת גאון, שאינו חוזר ומברך, לא בששח בין תקיעה דמיושב לתקיעות דמעומד, ולא בששח באמצע הסימן של תקיעות דמיושב.²³ ופסקו רמב"ם ורא"ש שמכל מקום לכתחילה לא ידבר.²⁴ וריטב"א כתב, שרשאי לשוח לכתחילה, ואין גוערין בו.²⁵ ודעת רבינו שמחה שאם שח התוקע בין הברכה ובין הסדר עד שמסיים כל הסדר, חוזר ומברך, כמו שח בין תפילה לתפילה. והשו"ע פסק כרא"ש.²⁶

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות ראש השנה, סימן תקפח)

- ב. שמע ט' תקיעות ב'ט' שעות ביום, יצא ואפלו הם מט' בני אדם, תקיעה מזה ותרועה מזה ותקיעה מזה; ויש אומרים דדוקא בשלא הפסיק ביניהם בקול שופר שאינו ראוי באותה ב'בא.
- ג. שמע ט' תקיעות מט' בני אדם שתקעו כלם כאחד, לא יצא, שאין כאן פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה. הגה: ואם שנים תקעו כאחד כל הסדר, ואפלו אחד תקע בחצוצרות, יצא דיהיב דעתיה על השופר (הגהות אשרי וגמרא פ' ראיהו בית דין).
- ד. ה'ה ז'ה צריך פשוטה ראשונה וז'ה צריך פשוטה אחרונה, תקיעה אחת מוציאה את שניהם.
- (או"ח, הלכות ראש השנה, סימן תקצ)
- ד. ג' שברים צריך לעשותם בנשימה אחת, אבל ג' שברים ותרועה דתשר"ת יש אומרים שאינו צריך לעשותם בנשימה אחת, והוא שלא ישקה בהפסקה יותר מכדי נשימה, ויש אומרים שצריך לעשותם בנשימה אחת; וירא שמים יצא ידי כלם, ובתקיעות דמיישב יעשה בנשימה אחת; ובתקיעות דמעמד יעשה ב'ב' נשימות. הגה: והמנהג הפשוט לעשות הכל ב'ב' נשימות, ואין לשנות.
- ה. אם תקע תר"ת בנשימה אחת, יצא; ויש מי שאומר שלא יצא.

טפי, וכמו שמצינו באמת באו"ז בשם ריב"א להקל בזה. ואפשר דנקט בלשון 'יש אומרים', משום דההפסק הוא רק על ידי שמיעה, וכמו שחילק בזה בלבוש ובמג"א לענין תרועה אחר תרועה, וצ"ע. ומצאתי בפרי חדש שעמד בזה. עכ"ל.

מקורות: רבינו תם (תוספות ל"ג ב', ד"ה שיעור). רז"ה (י א ברי"ף). ראב"ד (כתוב שם, י ב ברי"ף). רמב"ן (דרשתו לראש השנה). ריטב"א (ל"ג ב', ד"ה שיעור; ל"ד א', ד"ה ונשאל). ר"ן (י ב ברי"ף, ד"ה ודלמא ילולי). ריב"א (הו"ד ברא"ש ובאו"ז). או"ז (הל' ראש השנה סי' רסט). רא"ש (סי' י). ראב"ן ורבינו יואל (הו"ד ברא"ש, סי' יא במעשה דמגנצא). רשב"א (ל"ד א', ד"ה ודילמא גנוחי).

²³ כן ביאר ריטב"א דברי הגאון שהובאו ברי"ף, וכן כתב בפירושו ראבי"ה (הו"ד ברא"ש). ואף שהיה אפשר לומר שדין התקיעות כשתי מצוות, שהראשונות (דמיושב) חובת היום, והאחרונות (דמעומד) חובת ברכות, והוה ליה כתפילין שכל אחת ענין לעצמה, ולפיכך כששח בין תפלה לתפלה חוזר ומברך, לא דמי דהתם כל חד וחד מצוה גמורה באפי נפשה, אלא שכשלא שח ביניהן, נעשו כמצוה אחת, אבל כששח אין להם חיבור, אלא כל אחת חלקה רשות לעצמה. אבל כאן, אע"פ ששתיהן באות על ענין אחד, מכל מקום אין האחרונות אלא כתשלום הראשונות, וכשיירי מצוה ונוייה, וכדאי הם להפטר בברכת התפלה שעל התקיעות. ריטב"א (בביאור דברי רי"ף).

²⁴ דתנן (מנחות ל"ו א') שח בין תפלה לתפלה עבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה וכל שכן האי שח בין תקיעות שמיושב לתקיעות שמעומד אלא שאינו חוזר ומברך דמצוה אחת היא. ורי"ף גיאת כתב ולא עוד אלא אפילו הקהל צריכין ליהזר שלא להסיח, שאין זה מברך לתקוע אלא לשמוע בקול שופר. רא"ש.

²⁵ כי היכי דבברכת הנהנין אינו רשאי לשוח בין ברכה להנאה (אלא בצרכי הברכה כגון טול ברוך וכיוצא בו), וכיון שטעם כל שהוא, רשאי לשוח ואינו חוזר ומברך, כך בברכת המצוות אסור לשוח בין ברכה לתחלת מעשה אלא לענין צורך המעשה, ואם שח חוזר ומברך. אבל כיון שהתחיל במעשה רשאי לשוח ואינו הפסק. עיי"ש.

²⁶ או"ח תקצב, ג. מקורות: רי"ף (יא א דפיו). רמב"ם (הל' שופר ג, יא). רבינו שמחה (הו"ד בהגהות מיימוניות, אות ט). רא"ש (סי' יב). ריטב"א (ל"ד א', ד"ה עוד כתב רבינו).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

- ז. אם טעה בתשר"ת ואחר שתקע ב' שבָּרִים טעה והתחיל להריע, אם נזכר מיד יתקע שָׁבֵר אחר; ואם לא נזכר עד שגמר התרועה שהתחיל בה בטעות, לא הפסיד התקיעה הראשונה שתקע, אלא חוזר ותוקע ג' שבָּרִים ומריע ותוקע; אָבֵל אם ארע בתש"ת או תר"ת, הפסיד גם תקיעה ראשונה.
- ח. אם הפסיד בתרועה בין תקיעה לשבָּרִים, או שהפסיד בשבָּרִים בין תרועה לתקיעה, וכן אם הריע ב' תרועות זו אחר זו, או שתקע אחר התרועה תקיעה כמתעסק שלא לשם תקיעה והפסיד בה בין תרועה לתקיעה; או לאחר שתקע שלשה שבָּרִים שתק והפסיד ואחר כך תקע שבָּרִים אחרים, ואפלו שָׁבֵר אֶחָד, בְּכָל אֵלּוּ הוּי הַפְסָד וְהַפְסִיד גַּם תְּקִיעָה רִאשׁוֹנָה.
- ט. אם תקע שני תשר"ת, או שני תש"ת, או שני תר"ת כהגון וטעה בשלישי, אין צריך לחזור אלא לאחרון שטעה בו... (או"ח, הלכות ראש השנה, סימן תקצב)
- ג. לא ישיח, לא התוקע ולא הצבור, בין תקיעות שמיישב לתקיעת שמעמדם. (מיהו בענין התקיעות והתפללות אין הפסק) (מרדכי ומהרי"ל). (ואם סח דברים בטלים, אין צריך לחזור ולברך) (טור); ואין צריך לומר שלא ישיחו בין ברכה לתקיעות, אם לא בענין התקיעות.

תקיעות וברכות אם מעכבות זו את זו

(ל"ד ב') **תנו רבנן:** תקיעות (בתענית ציבור) אין מעכבות זו את זו. ברכות אין מעכבות זו את זו. תקיעות וברכות (מלכות, זכרונות ושופרות) של ראש השנה ושל יום הכפורים (של יובל) מעכבות (זו את זו).
מאי טעמא? אמר רבה: אמר הקדוש ברוך הוא, אמרו לפני בראש השנה מלכות זכרונות ושופרות. מלכות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיבא לפני זכרוניכם לטובה. ובמה? בשופר.

שיטות הראשונים

תקיעות וברכות של ראש השנה ושל יום הכפורים מעכבות: מתוך פירוש רש"י משמע שהתקיעות מעכבות את הברכות, ולהיפך.²⁷ ודעת **תוספות**, **רא"ש**, **ר"ן**, **וריטב"א**, שאין מעכבות, אלא פירוש שצריך לברך מלכות וזכרונות ושופרות, או לא יברך כלל. וכן תקיעה שברים ותרועה, אם הוא יודע שלושתן יתקע, ואם לאו, ולא יתקע.²⁸ וכתב **הר"ן** שדוקא מקצת סימן לא יעשה, אבל סדרן אינו מעכב.²⁹ וכן פסק **השו"ע**.³⁰

²⁷ רש"י פירש ברישא, תקיעות וברכות דעלמא כגון דתעניות אין מעכבות זו את זו אם בירך ולא תקע או תקע ולא בירך. וכתבו הראשונים שמשמע מתוך פירושו דראש השנה ויום הכפורים מעכבות זו את זו, אם בירך ולא תקע או תקע ולא בירך. והקשו עליו שאי אפשר לומר כן דהא תנן שתי עיירות באחת תוקעין ובאחת מברכין הולך למקום שתוקעין ואינו הולך למקום שמברכין; ותנן נמי מי שבירך ואח"כ נזדמן לו שופר, משמע דבלא שופר יכול לברך!

²⁸ דומיא דרישא דקתני ברכות אין מעכבות זו את זו, ופירושו, שש ברכות שמוסיפין בתענית צבור אם אינו יודע כולן, יאמר מקצתן, דאינן מעכבות זו את זו. וכן תקיעות שמפורש התם דאחר כל ברכה וברכה תוקעין ומריעין ותוקעין, ואם יודע לתקוע ולא להריע, או יודע להריע ולא לתקוע, יעשה מה שיודע. רא"ש.

²⁹ ודאמרינן דתקיעות מעכבות זו את זו הני מילי דתשר"ת לומר שאם אינו יכול לעשות כל הסימן אינו עושה מקצתו וכן תש"ת וכן תר"ת. אבל תשר"ת ותש"ת ותר"ת אין מעכבין זה את זה, ואם ידע לעשות אחד מהן או שנים עושה ובלבד שיעשה כל הסימן וטעמא דמילתא משום דמתחלה על הספק הם נעשין ואם איתא להאי ליתא להאי ואפשר שאותו שיעשה הוא עיקר.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות ראש השנה, סימן תקצג)

- א. ברכות של ראש השנה ויום הכפורים מעכבות זו את זו, שאם אינו יודע כלם לא יאמר מה שיודע מהם, אלא לא יאמר כלום.
- ב. וכן תקיעות מעכבות זו את זו; והני מלי שאינו יודע אלא מקצת הסימן, שלא יעשה אותו מקצת שיודע, אבל תשר"ת, תש"ת, תר"ת אין מעכבין זה את זה, ואם ידע לעשות אחד מהם או שנים, עושה. הגה: אבל הברכות אין מעכבין התקיעות, וכן התקיעות אין מעכבין הברכות ואיזה מהם שיודע, יעשה (טור); וכן סדרן אינו מעכב (ר"ן סוף ראש השנה), ואם התפלל קדם שתקע, יצא.

תקיעות על סדר הברכות בציבור וביחיד

- (ל"ג ב') משנה: מי שבירך (התפלל תפילת מוספין, ובירך תשע ברכות) ואחר כך נתמנה (נזדמן) לו שופר, תוקע ומריע ותוקע שלוש פעמים (אחת בשביל מלכות, וכן בשביל זכרונות, וכן בשביל שופרות).
- (ל"ד ב') (ומדייק) טעמא דלא הוה ליה שופר מעיקרא. הא הוה ליה שופר מעיקרא, כי שמע להו, אסדר ברכות שמע להו.
- רב פפא בר שמואל קם לצלויי (ביחידות בראש השנה). אמר ליה לשמעיה (לשמשו) כי נהירנא לך (לסימן, שסימתי הברכה), תקע לך.
- אמר ליה רבא: לא אמרו (לתקוע על סדר הברכות) אלא בחבר עיר (חבורת הציבור. אבל יחיד, מברך את כולו, ואחר כך תוקע תשע תקיעות).
- תניא נמי הכי: כשהוא שומען, שומען על הסדר (תר"ת), ועל סדר ברכות (במוסף). במה דברים אמורים? בחבר עיר (בחבורת העיר). אבל שלא בחבר עיר, שומען על הסדר, ושלא על סדר ברכות.
- (המשך הברייתא): ויחיד שלא תקע, חברו תוקע לו. ויחיד שלא בירך (תשע הברכות במוסף), אין חברו מברך עליו.
- (המשך הברייתא): ומצווה בתוקעין יותר מן המברכים. כיצד? שתי עיירות, באחת תוקעין, ובאחת מברכין, הולכין למקום שתוקעין, ואין הולכין למקום שמברכין.
- (ומקשה) פשיטא! הא (תקיעת שופר) דאורייתא, והא (מוסף) דרבנן!
- (ומתרץ) לא צריכא, דאף על גב דהא ודאי והא ספק.³⁴

³⁰ או"ח תקצג, א-ב. מקורות: רא"ש (סי' יד). ר"ן (יא ב ברי"ף, ד"ה תנו רבנן; וד"ה ודאמרינן). ריטב"א (ד"ה תקיעות).

³¹ ודאי הוא לו שאם ילך אצל המברכין ימצא שם עשרה, ויתפלל שליח צבור ויוציאו ידי חובתו, ואם ילך אצל התוקעין, שמא כבר עמדו והלכו לביתם. רש"י.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

חבר עיר: רש"י וריטב"א פירשו בציבור.³² וכן פסק השו"ע.³³

יחיד שלא בירך אין חברו מברך עליו: דעת ר"ן, מרדכי, וריטב"א, דאע"ג דקי"ל כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא, כבר הוציאו מכלל זה בברכות בירושלמי ברכת המזון וקריאת שמע ותפילה.³⁴ ומיהו הני מילי בשיודע לברך; אבל בשאינו יודע, חבירו מוציא.³⁵ ודעת רב שרירא גאון, רי"ץ גיאת, ורשב"א, שאין היחיד מוציא אפילו את שאינו בקי, אלא רק בציבור יוצא.³⁶ והשו"ע סתם שיחיד שלא התפלל אין חברו יכול להוציאו, והרמ"א כתב כר"ן והמרדכי.³⁷

התוקע במישוב תוקע במעומד: כתב הרמב"ם "זה שתוקע פְּשָׁהּם יושְׁבֵינּוּ, הוא שתוקע על סֵדֶר בְּרֻכּוֹת פְּשָׁהּן עומְדִין". וכתב הכל בו שיש אומרים בדעת הרמב"ם שאינו לעיכובא (שאחר לא יתקע), אלא בא לומר שאין להעביר המצוה ממנו כיון שהתחיל בה, כדאמרינן (ירושלמי ראש השנה, פ"א ה"ח) מי שהתחיל במצוה אומרים לו מרק (=גמור). וכן פסק השו"ע.³⁸

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות ראש השנה, סימן תקצב)

- א. מחזיר שליח צבור התפלה, ותוקעין על סדר הברכות למלכיות תשר"ת פעם אחת, ולזכרונות תש"ת, ולשופרות תר"ת; ועכשו נוהגים לתקע למלכיות תשר"ת שלשה פעמים, לזכרונות תש"ת שלשה פעמים, ולשופרות תר"ת שלשה פעמים. הגה: ויש אומרים שתוקעים תשר"ת למלכיות פעם אחת, וכן לזכרונות, וכן לשופרות (טור בשם רבנו תם ומנהגים). וכן המנהג במדינות אלו. ונהגו לומר כל פעם אחר שתקעו: היום הרת עולם, וארשת (מהרי"ל); ואפלו בשבת שאין תוקעין, אומרים: היום הרת עולם, אבל לא ארשת (מנהגים).
- ב. יחיד אינו מפסיק לתקע בברכות, ואפלו יש לו מי שיתקע לו. הגה: אלא תוקעים לו קדם שיתפלל מוסף, ואין צריכין לתקע לו שנית (כל בו ובית יוסף בשם א"ח).
- ד. זה שתוקע פְּשָׁהּן יושְׁבֵינּוּ, תוקע על סדר הברכות. הגה: ומיהו אינו מעכב ויכול אחר לתקע, אלא שראוי לעשות כן; וכבר כתבתי לעיל סימן תקפ"ה.

³² וכתב ריטב"א: "ובמסכת מגילה (כ"ז ב') אמרו חבר עיר על חבר הממונה על כל דברי מצוה המוטלין על הציבור, והוא מן הלשונות שבתלמוד שעניינם מתחלף". אבל הרמב"ם (פירוש המשנה, ברכות ד, ז), פירש: חבר, שם תלמיד חכמים. נמצא פירוש 'חבר עיר' חכם של עיר, והוא כינוי לתפילת הציבור, לפי שמתקבצים אצל חכם שבהם.

³³ או"ח תקצב. מקורות: ריטב"א (ל"ד ב', ד"ה לא אמרו).

³⁴ זה לשון הריטב"א: 'כל ברכות המצוות אף על פי שיצא מוציא, שאע"פ שהמצוות מוטלות על כל אחד, הרי כל ישראל ערבין זה לזה וכולם כגוף אחד, וכערב הפורע חוב חבירו. ובכלל זה גם ברכות דק"ש ששליח ציבור מוציא ידי חובה מהם אפילו את הבקי, ובלבד בצבור, כדמוכח בפרק מי שמתו. אבל בק"ש ותפלה אינו מוציא את הבקי, כדאמר טעמא בירושלמי (ברכות פ"ג ה"ג): בדין הוא שיהא כל אחד ואחד משנן בפיו, ושיהא כל אחד מבקש רחמים על עצמו'.

³⁵ כדאמרינן בברכות (פרק שלשה שאכלו, מ"ה ב') אבל אחד סופר ואחד בור סופר מברך ובור יוצא.

³⁶ וכתב רי"ץ גיאת, הא דאמרינן סופר מברך ובור יוצא, דוקא בברכת המזון וברכת המצוות שנהגו להשמיען אפילו ליחיד. משא"כ בתפילה שלא נתקנה אלא בלחש.

³⁷ או"ח תקצד, א. ור' שנות אליהו להגר"א (ברכות, פ"א מ"א, ד"ה קורין).

³⁸ או"ח תקצב, ד. מקורות: רמב"ם (הל' שופר, גיא). כל בו (סי' סד).

בעוהשי"ת
מסכת: ראש השנה |
פרק: ד | דף: ל"ד ב'

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

(או"ח, הלכות ראש השנה, סימן תקצד)

א. יחיד ששלא תקע, חָבְרוּ יְכוּל לְתַקֵּעַ לוֹ לְהוֹצִיאוֹ יְדֵי חוּבָה; אֲבָל יְחִיד שֶׁלֹּא הִתְפַּלֵּל ט' בְּרָכוֹת, אֵין חָבְרוּ יְכוּל לְהוֹצִיאוֹ.
הגה: וְיֵשׁ חוֹלְקִין וְאוֹמְרִים דָּאֵם לֹא יְכוּל לְהִתְפַּלֵּל, חָבְרוּ יְכוּל לְהוֹצִיאוֹ בְּתַפְלָתוֹ (ר"ן סוף ראש השנה ומרדכי והגהות אשרי ספ"ג דראש השנה).